

TÜRKİYE'DE GELİR DAĞILIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER: BÖLGESEL ANALİZ

Mustafa ÇAKIR*

Özet

Türkiye’de bölgeler arasında gelir dağılımı eşitsizliğinin birçok sebebi vardır. Bu çalışmanın amacı Türkiye’deki 26 bölgenin gelir dağılımı etkileyen faktörleri 2014-2021 döneminde statik ve dinamik panel veri tahmin yöntemleri ile analiz etmektir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre enflasyon ve yoksulluk oranları ile Gini katsayısı arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Ancak kişi başı milli gelir, bölgesel milli gelirler (hizmetler, tarım ve sanayi) ve turist sayısı ile Gini katsayısı arasında negatif ilişki bulunmuştur. Yani bu değişkenler Gini katsayısını düşürücü yönünde etkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle Türkiye’de 26 bölgede gözlemlenen gelir dağılımındaki eşitsizliği azaltmak için bölgelerin özelliklerini dikkate alan bölgesel politikaların gerekliliği önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel gelir dağılımı, Gini katsayısı, panel veri analizi, Türkiye

FACTORS AFFECTING INCOME DISTRIBUTION IN TURKEY: REGIONAL ANALYSIS

Abstract

There are many reasons affecting inequality in income distribution among regions in Turkey. This study aims to analyze the factors affecting the income distribution of 26 regions in Turkey in the period of 2014-2021 using static and dynamic panel data estimation methods. According to the findings obtained in the study, a positive relationship was found between inflation and poverty rates and the Gini coefficient. However, a negative relationship was found between per capita income, regional incomes (services, agriculture, and industry), the number of tourists, and the Gini coefficient. In other words, these variables were found to be effective in decreasing the Gini coefficient. Therefore, the necessity of regional policies that consider the regions' characteristics is important to reduce the inequality in income distribution observed in 26 regions in Turkey.

Keywords: Regional income distribution, Gini coefficient, panel data analysis, Turkey

GİRİŞ

Gelir dağılımı, genel olarak bir ekonomide belirli bir dönemde üretilen gelirin topluma bölüşülmesini ifade etmektedir. Gelir dağılımı, ayrıca bir ekonomideki sosyal ve ekonomik kurumlar arasındaki ilişki, yoksul ile zengin arasındaki gelir farkları ve servet, sermaye birikimi ve büyüme üzerindeki etkileri hakkında bilgi verir (Yumuşak ve Bilen, 2008).

Gelir politikası enflasyon ile mücadele eden, devamlı olarak artan fiyatların sınırlandırılması üzerine durulan bir politikadır. Dolayısıyla özellikle gelişmiş Avrupa ülkelerinde fiyattaki stabil istikrarın ana sebeplerinden birisi gelir politikası olmuştur. Ancak uygulamaya alınan bu politikalar gelir dağılımındaki sorunları çözmeye başarılı olamamıştır. Bu nedenle gelir dağılımı daha kapsamlı araştırılmalı ve bu politikalara adil gelirin de dâhil edilmesine gerekli görülmüştür (Zaim, 1974).

Gelir dağılımı, dünyada olduğu gibi ülkemizde de her zaman gündemde olan bir konudur. Ülkemizde gelir dağılımı ile ilgili yapılan çalışmalarda servet dağılımı (Karataş , 2019), eğitim (Uysal, 2007), enflasyon (Sürücü, 2007), ücretler (Gönencan & Özhan, 2001), ve kamu harcamalarının (Hazman, 2011 ve Kılıç, 2020) gibi birçok faktörün gelir dağılımını üzerinde etkisinin olduğu bulunmuştur. Adil gelir dağılımı, ekonomideki tüm paydaşlara olanakların eşit bir şekilde dağıtılması ve oluşabilecek her türlü fiyat istikrarlarındaki olumsuzlukların önceden önüne geçilmesi ve fiyat istikrarının sağlanmasına yardımcı olacaktır (Özbilen, 2022). Dengeli bir gelir dağılımı toplumun refahında en etkin rolü oynamaktadır. Toplumsal gelir dağılımı ne kadar eşit olursa toplumdaki bireyler arasındaki sosyal farklılıklar, refah seviyeleri ve kişiler arasındaki sosyal yaşantının daha dengeli olmasına ve bunun karşılığında toplumun iç

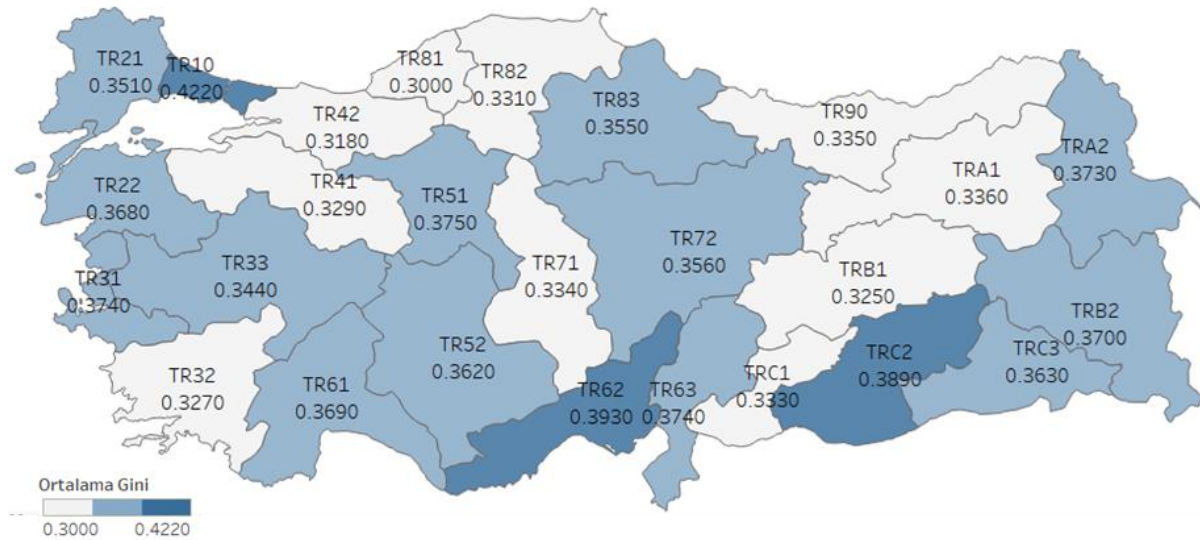
* İktisat Bölümü, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, mustafa.cakir@izu.edu.tr_ <https://orcid.org/0000-0003-4565-9581>

huzurunun giderek artmasına sebep olacaktır. Sonuç olarak toplumsal huzur ve refah sağlanacaktır. Bireysel gelir dağılımının eşit bir şekilde oluşması için, geliri maksimum seviyede olan kısımdan, az gelirli olan kısma devlet tarafından yapılacak aktarımlar ile sağlanması mümkün olacaktır (Karataş, 2019). Türkiye’de toplam gelirlerin sektörler içerisinde dağılımına bakıldığı zaman tarım sektörünün oldukça geride kaldığı diğer sanayi ve hizmet sektörlerinin de büyük bir ölçüde artmakta olduğu görülmektedir (Işık, 2006). Tarım sektörü yalnız ele alındığında ise %2-3 oranla Türkiye diğer gelişmiş ülkelere göre daha yüksek olmuştur (Işık, 2006).

Bölgelere göre gelir dağılımı oldukça tartışmaya açık geniş bir konudur. Ülkemizde bölgeler arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır (Şekil 1). Gelir dağılımında en yüksek gini katsayısına sahip bölge TR10(İstanbul) gelmektedir. TR10 bölgesinden sonra sırasıyla TR62 (Adana, Mersin), TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır), TR51(Ankara) ve TR31 (İzmir) gelmektedir. Gini katsayısının yani gelir dağılımı adaletsizliğinin en düşük olduğu bölge Batı Karadeniz bölgesidir (TR81- Zonguldak, Karabük, Bartın ve TR42- Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova).

Bu farklılıkların sebepleri arasında birçok neden vardır. Örneğin TÜİK 2008-2020 yılları göç istatistiklerine göre, ülkenin en çok göç veren 2 bölgesi Kuzeydoğu Anadolu (TRA1 ve TRA2) ve Ortadoğu Anadolu (TRB1 ve TRB2) bölgeleridir. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması’na (SEGE, 2019) göre birinci ve ikinci kademede bulunan en gelişmiş şehirlerin ülkenin batı ile güneyinde, son kademe illerin ise doğuda yer aldığı görülmektedir. Aynı rapora göre Türkiye’deki bölgeleri gelişmişlik düzeyleri sıralanmış ve TR10 (İstanbul) 4.051 ile en yüksek gelişmişlik düzeyine sahip bölge olurken TRC3 (Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak)- 1.788 ile en düşük gelişmişlik düzeyine sahip bölge olmuştur.

Şekil 1. Bölgesel Gelir Dağılımı (Gini Katsayısı)

Not: TR10(İstanbul); TR21(Tekirdağ, Edirne, Kırklareli); TR22(Balıkesir, Çanakkale); TR31(İzmir); TR32(Aydın, Denizli, Muğla); TR33(Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak); TR41(Bursa, Eskişehir, Bilecik); TR42(Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova); TR51(Ankara); TR52(Konya, Karaman); TR61(Antalya, Isparta, Burdur); TR62(Adana, Mersin); TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye); TR71(Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir); TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat); TR81(Zonguldak, Karabük, Bartın); TR82(Kastamonu, Çankırı, Sinop); TR83(Samsun, Tokat, Corum, Amasya); TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane); TRA1(Erzurum, Erzincan, Bayburt); TRA2(Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan); TRB1(Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli); TRB2(Van, Muş, Bitlis, Hakkari); TRC1(Gaziantep, Adıyaman, Kilis); TRC2(Şanlıurfa, Diyarbakır) ve TRC3(Mardin, Batman, Şırnak, Siirt).

Bu farklılıkların sebepleri arasında birçok neden vardır. Örneğin TÜİK 2008-2020 yılları göç istatistiklerine göre, ülkenin en çok göç veren 2 bölgesi Kuzeydoğu Anadolu (TRA1 ve TRA2) ve Ortadoğu Anadolu (TRB1 ve TRB2) bölgeleridir. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na (SEGE, 2019) göre birinci ve ikinci kademe bulunan en gelişmiş şehirlerin ülkenin batı ile güneyinde, son kademe illerin ise doğuda yer aldığı görülmektedir. Aynı rapora göre Türkiye'deki bölgeleri gelişmişlik düzeyleri sıralanmış ve TR10 (İstanbul) 4.051 ile en yüksek gelişmişlik düzeyine sahip bölge olurken TRC3 (Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak)-1.788 ile en düşük gelişmişlik düzeyine sahip bölge olmuştur.

Her bölge kendi alanlarında farklı özelliklere sahip olabilmektedir. SEGE (2019) raporuna göre doğu ve güneydoğu bölgeleri çoğunlukla en az gelişmiş, batı ve batı Anadolu bölgelerinin ise en gelişmiş bölgelerdir. Örneğin İstanbul (TR10), Ankara (TR51) ve İzmir (TR31), Türkiye'nin batısında yer alan büyük metropol bölgeleridir. Bu bölgelerin ekonomilerinde hizmetler sektörünün (özellikle ticaret ve finans) yüksek payı vardır ve bu nedenle yüksek gelir paylarına sahiptir. Aynı şekilde Batı ve Batı Anadolu'daki bölgeler (örneğin TR10, TR31, TR63) büyük limanlara sahiptir ve imalat ve ticaret sektörlerinde uzmanlaşmıştır. Buna karşılık, Batı ve Kuzeydoğu Anadolu'ya yakın bölgeler (TR90, TR82, TRB1, TRB2, TRC2, TRC3 gibi) sosyoekonomik olarak daha az gelişmiş bölgelerdir. Bu bölgelerde tarım nispeten daha yüksek paya sahiptir (SEGE, 2019).

Türkiye'de bölgeler arası gelir dağılımını etkileyen faktörler ile ilgili de birçok araştırma yapılmıştır. Bunlar arasında eğitimin bölgeler arası gelir eşitsizliğinin ve gelirin miktarını belirleyen oldukça önemli bir faktördür (Bilen & Yumuşak, 2004). Maddi gücü yetersiz kalan toplum ve aileler yeterli düzeyde eğitim alamadıkları için iş gücüne dâhil olmaları zorlaşmaktadır. Yapılan başka bir çalışmada (Ulusoy, Karakurt, & Akbulut, 2015) ise gelir dağılımının en büyük sorunlarından birinin eğitim harcamalarında yapılan eşitsizlikten kaynaklı olduğu söylenmektedir. Eğitim durumu ile gelir doğru orantılı olduğundan eğitim seviyesi yüksek olan kesim üst gelir sınıfına rahatlıkla çıkabilmektedir. Böylelikle yoksul kesimde olan tabaka eğitim seviyesinden dolayı gelir seviyesi de azalmaktadır (Ulusoy, Karakurt, & Akbulut, 2015). Başka bir çalışmada ise eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanamaması sonucunda gelir seviyesi yüksek olan kısım eğitimde istediği alanda yer bulabilmiştir. Bu durum bölgeler arasında büyük bir farkı ortaya çıkartmıştır. Kırsal kesimde bulunan taraf ucuz emek gücüyle üretime devam etmiş, diğer bölgelerde olan gelirden kaynaklı olarak kendine yetebilen taraflar da eğitimlerini yüksek seviyelerde alıp meslek edinmişlerdir (Uysal, 2007). Kamu yatırımlarının da bölgeler arası gelir eşitsizliğinin giderilebilmesi için üzerinde durulması gereken en önemli konuların başında gelmektedir (Kılıç, 2020).

1. VERİ VE YÖNTEM

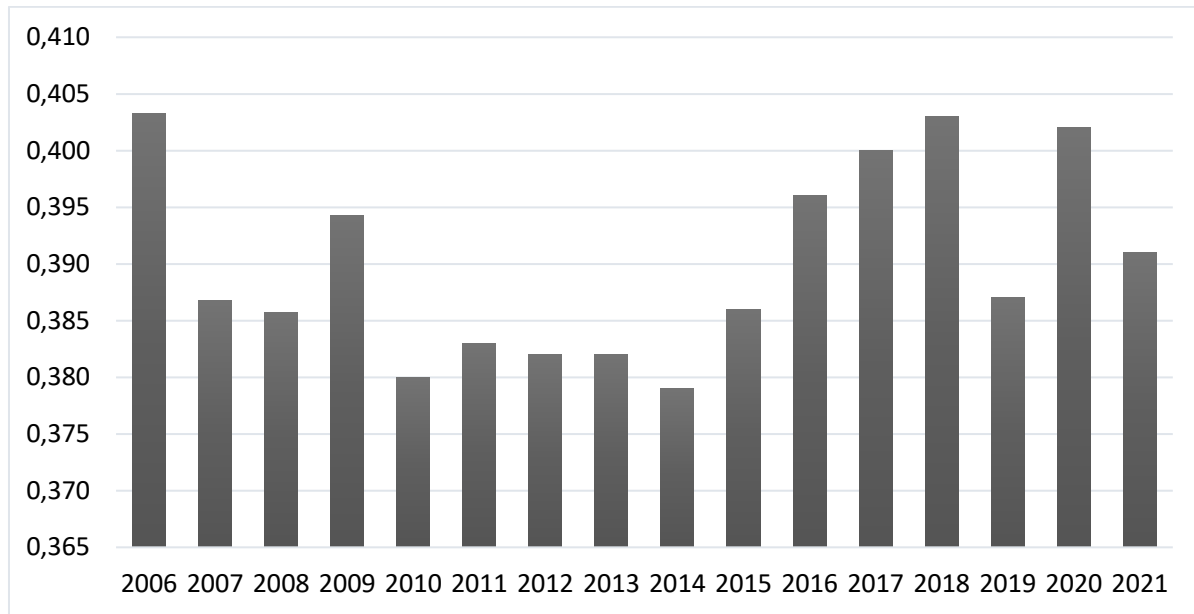
Bu çalışma Türkiye'deki gelir dağılımını etkileyen faktörleri bölgesel bazda incelenmiştir. Çalışmada İBBS Düzey2 (İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması) bölgelerini kapsayan 26 bölge yer almaktadır. Analizde kullanılan bölgeler Tablo 1'de verilmiştir. Analizde yıllık veriler kullanılmış olup, inceleme dönem aralığı 2014-2021 olarak belirlenmiştir. Bu aralığın belirlenmesindeki en önemli kısıt Türkiye'deki bölgesel gelir dağılımına ilişkin Gini katsayısı verilerinin 2014 yılı sonrasında yayınlanmaya başlanmasıdır. Bölgeler arasında kıyaslama yapmak ve bölgelerin gelir dağılımında oluşan durumunu zaman içerisinde görebilmek için Gini katsayısı kullanılmıştır. Gini katsayısı 0 ila 1 arasında değer almaktadır. Bu oranın yükselmesi gelir dağılımının bozulduğu, düşmesi ise gelir dağılımının iyileştiği anlamına gelmektedir. Oranın 0,20'nin altında olması düşük eşitsizliği, 0,20-0,50 arasında olması orta düzeyde eşitsizliği, 0,50'nin üzerinde olması ise yüksek eşitsizliği göstermektedir (Dumlu ve Aydın, 2008).

Tablo 1. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması Düzey II (İBBS)

Kod	Bölgelerinin Kapsadığı İller
TR10	İstanbul
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
TR22	Balıkesir, Çanakkale
TR31	İzmir
TR32	Aydın, Denizli, Muğla
TR33	Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
TR51	Ankara
TR52	Konya, Karaman
TR61	Antalya, Isparta, Burdur
TR62	Adana, Mersin
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan
TRB1	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkâri
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt

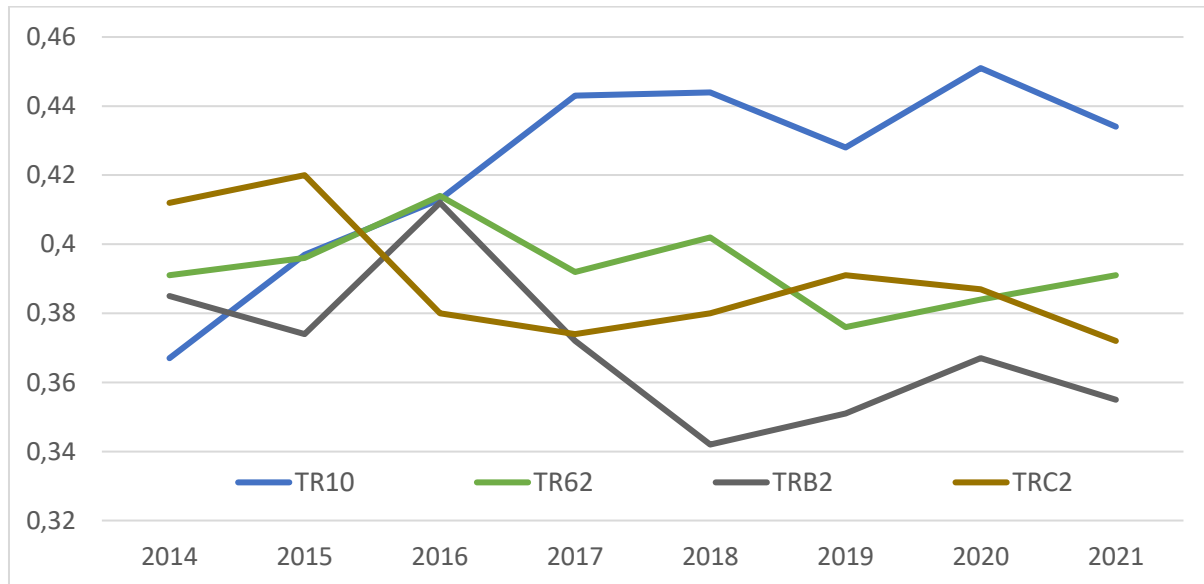
Kaynak: TÜİK, 2022

Türkiye geneline bakıldığında zaman Gini katsayısı 2006 senesinde 0.403 iken, 2013 senesinde 0.382, 2018 senesinde 0.403 ve 2021 senesinde ise 0.391 olmuştur (Şekil 2). Dolayısıyla Türkiye için Gini katsayısı genel olarak 2006 yılından 2014 yılına kadar düşerken 2014 ile 2018 yılları arasında artış göstermiştir. 2018 yılında 0.403 seviyesinde pik yapmıştır. 2019 ve sonrası yıllarında ise azalma göstermiş ve en son 2021 yılında 0.391 seviyesine gerilemiştir.

Şekil 2. Hanehalkı kullanılabilir gelire göre Gini katsayısı

Kaynak: TÜİK, 2022

Şekil 3, Türkiye’de 2014-2021 yılları arası bölgesel gelir dağılımının değişimini göstermektedir. Buna göre İstanbul (TR10) bölgesinin Gini katsayısı 2014-2021 yılları arasında 0.366’dan 0.434’e yükseldiği görülmektedir. İstanbul’da gelir dağılımının bu dönemlerde bozulduğu görülmektedir. Diğer üç bölgede ise az da olsa gelir dağılımında iyileşme meydana geldiği görülmektedir.

Şekil 3. Bölgesel Gelir Dağılımının Yıllara Göre Gelişimi

Not: TR10(İstanbul), TR62(Adana, Mersin), TRB2(Van, Muş, Bitlis, Hakkari) ve TRC2(Şanlıurfa, Diyarbakır).

1.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada statik ve dinamik panel veri tahmin yöntemleri kullanılmıştır. Statik panel modellerinden Sabit Etkiler (Fixed effects) ile Rassal Etkiler (Random effects) modelleri kullanılırken dinamik panel veri modellerinden Arellano & Bond (1991)’un Genelleştirilmiş

Momentler Modeli (GMM) yöntemi kullanılmıştır. Analiz, STATA 14 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Genel olarak panel veri modeli şu denklem ile ifade edilmektedir:

$$y_{it} = \beta X_{it} + \varepsilon_{it}, \quad \varepsilon_{it} = \alpha_i + \mu_{it} \quad (1)$$

Bu denklemde (y) bağımlı değişkeni, (X) bağımsız değişkeni, β sabit parametreyi, ε hata terimini göstermektedir. i alt indisi birimleri (bu çalışmada 26 bölgeyi), t alt indisi ise zamanı (2014-2021 yılları) ifade etmektedir. Burada α_i kesite göre değişirken zamanla değişmediği için bölgesel sabit etkiyi, μ_{it} ise zaman ve kesite göre bağımsız bir şekilde değiştiğini göstermekte ve dolayısı ile rassal etkiyi ifade etmektedir.

Sabit ve rassal etki modellerini seçerken iki varsayımdan faydalanırız. Birinci varsayım α_i ile X_{it} ilişkisiz olması durumudur ki bu durumda rassal etkiler modelini seçeriz. İkinci varsayım ise α_i ile X_{it} ilişki olması durumudur. Bu durumda sabit etkiler modeli uygulanır. Eğer ikinci varsayım geçerli ise OLS sapmasız ve etkin parametreleri tahmin eder.

Çalışmamızda 2014-2021 dönemi için dengeli panel yöntemi kullanılmıştır. Panel veri zaman serisi ve yatay kesit verileri karşılaştırıldığında bazı avantajlara sahiptir. Bunlardan birkaçı şöyle sıralanabilir: (i) panel veri analizi yatay kesit ve zaman serilerini bünyesinde birleştirdiği için daha çok gözlem sayısına sahiptir, (ii) panel veri değişkenler arasında daha az çoklu bağlantı sorunu oluşturur, (iii) kısa zaman serisi veya yetersiz kesit gözlemin olduğu durumlarda da ekonometrik analiz yapılmasına imkân sağlar, (iv) panel veri zaman boyunca bireyler, ülkeler, firmalar ile ilgili olduğu için bu birimler arasında bir heterojenliğin olması yüksek ihtimaldir. Panel veri tahmin teknikleri bu tür heterojenlikleri kesite özgü bazı değişkenlere izin vererek hesaplanabilmektedir.

Aslında birçok ekonomik ilişki dinamik bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla bağımlı değişken diğer açıklayıcı değişkenlerin yanında kendi geçmişinden de etkilenmekte ve modele dahil edilmesi gerekir. Gecikmeli bağımlı değişken içeren modellere dinamik model adı verilir. Bu çalışmada dinamik panel veri modellerinden Arellano & Bond (1991)'un Genelleştirilmiş Momentler Modeli (GMM) kullanılmıştır GMM tahmincileri ise panel veri analizinde dinamik ekonomik ilişkilerin test edilmesinde kullanılır. Bu testlerin en önemli özelliği araştırmada kullanılan gözlem sayısının (bizim çalışmada 26 bölge) zaman sayısından (2014-2021) fazla olduğu durumlardır. Gecikmeli bağımlı değişken nedeni ile bu tür modeller otokorelasyon içerir. Bunun dışında gözlemlerin varyansının sabit olmaması, kesin olarak dışlayıcı olmayan bağımsız değişkenler, değişkenler arasında doğrusal bir fonksiyonel ilişki olması, bağımlı değişkenin güncel değerinin geçmiş değerleri ile ilişkili olması gibi durumlar GMM tahmincilerinin kullanılma nedenleri arasında sayılabilir. GMM tahmincisi uygulama kolaylığı ve nispeten daha basit varsayımlara dayandığı için çok sık kullanılmaktadır. GMM yöntemine dayanan tahminciler arasında en çok kullanılan Arellona ve Bond (1991) tahmincisidir. Bu test ile hata terimleri arasında otokorelasyon olup olmadığı araştırılır. Dinamik panel data modeli olarak kullanılan bu yöntem matematiksel olarak aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

$$y_{it} = \delta y_{i,t-1} + \beta X_{it} + u_{it} \quad , \quad u_{it} = \alpha_i + v_{it} \quad (2)$$

Bu denklemde bağımlı değişken, y_{it} , α_i 'nin bir fonksiyonudur. Dolayısıyla gecikmeli bağımlı değişken, $y_{i,t-1}$, de α_i 'nin bir fonksiyonudur ve $y_{i,t-1}$ ile u_{it} ilişkilidir. Yani $E(y_{i,t-1}, u_{it}) \neq 0$ orthogonality koşulunun ihlali söz konusudur. Bu durumda OLS tahminleri sapmalı ve tutarsız olur. Bunun nedeni aslında zamanın, t , küçük olmasıdır ki çalışmamızın da kısıtlarından biri zamanın küçük olmasıdır. Çalışma 2014-2021 yılları arasında kapsamaktadır. Bu durumda sabit etkiyi ortadan kaldırmak için önce değişkenlerin farkını alarak orthogonality koşulunu sağlayacak enstrüman buluruz. Eğer $t = 3$ ise, bu durumda $y_{i,1}$ geçerli bir enstrüman olurken

2.1. Panel Veri Tahmin Sonuçları

Türkiye’de 26 bölgedeki gelir dağılımını etkileyen faktörler için yapılan panel veri analizinde Sabit, Rassel ve GMM tahmin yöntemleri kullanılmıştır. Tablo 3 tahmin sonuçlarını vermektedir. Tabloya göre bölgesel Gini katsayısı ile nüfus, enflasyon oranı, yoksulluk oranı, yüksekokul veya fakülte mezunu arasında pozitif ilişkinin olduğu görülmüştür. Ancak sadece enflasyon ve yoksulluk oranlarının pozitif etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. Yoksulluk oranı tüm modellerde anlamlı iken, enflasyonun etkisi sadece GMM modlinde istatistiksel olarak anlamlılık kazanmıştır. Bölgesel kişi başı milli gelir ve turizm ile gini katsayısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Yani kişi başı milli gelir ve turizm bölgelerin gelir dağılımındaki eşitsizliğin azalması yönünde etkili olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 3. Panel Veri Tahmin Sonuçları

Değişken Adı	Model (1)	Model (2)	Model (3)
	Sabit	Rassel	GMM
L. Gini katsayısı			0.0358 (0.110)
Toplam nüfus	0.246 (0.169)	0.178 (0.132)	0.232 (0.203)
Enflasyon Oranı	0.000788 (0.000680)	0.000852 (0.000624)	0.00170** (0.000841)
Yoksulluk oranı	0.00282*** (0.000600)	0.00300*** (0.000556)	0.00171** (0.000781)
İşsizlik Oranı	-0.000856 (0.000776)	-0.000761 (0.000717)	-0.00123 (0.000998)
Kişi başı milli gelir	-0.0116 (0.0334)	-0.00746 (0.0305)	-0.0413 (0.0437)
Turist sayısı	-0.0163** (0.00643)	-0.0168*** (0.00602)	-0.0254** (0.0107)
Yüksekokul veya fakülte mezunu	0.00866 (0.00648)	0.00840 (0.00581)	0.00758 (0.0116)
Sabit Terim	-0.00784 (0.00732)	-0.00764 (0.00663)	-0.00352 (0.00979)
Gözlem Sayısı	156	156	104
R-kare	0.271		
Bölge sayısı	26	26	26

Standard hatalar parantez içinde verilmiştir

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Bölgesel gelir dağılımı ile iktisadi faaliyet kollarına göre bölgesel milli gelir arasındaki tahmin sonuçları Tablo 4’de verilmektedir. Tahmin sonuçlarına göre milli gelirin gini katsayısını artırıcı etkisi olurken, kişi başı milli gelir ve iktisadi faaliyet kollarına göre milli gelirlerin gini katsayısını azaltıcı etkisinin olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla kişi başı milli gelirin, hizmetleri tarım ve sanayii sektörlerdeki milli gelirlerin bölgesel gelir adaletsizliğini azaltıcı yönde etkiye sahip oldukları görülmüştür.

Son olarak eğitimin gelir dağılımına etkilerinin tahmin sonuçları Tablo 5’te verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, yüksekokul veya fakülte mezunu hariç, eğitimin diğer tüm kademeleri ile gini katsayısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Bu negatif ilişki yüksek lisans ve doktora seviyelerinde yalnızca GMM modelinde anlamlı iken yüksekokul veya fakülte mezunu ile gini katsayısı arasındaki pozitif ilişkinin de GMM modelinde anlamlıdır.

Tablo 4. Bölgesel milli gelir ile Gini Katsayısı Arasındaki Tahmin sonuçları

Değişken Adı	Model (1)	Model (2)	Model (3)
	Sabit	Rassal	GMM
L. Gini katsayısı			-0.108 (0.104)
Milli gelir	1.170*** (0.363)	0.796*** (0.227)	0.843* (0.446)
Kişi Başı milli Gelir	-0.715** (0.330)	-0.375** (0.191)	-0.515 (0.399)
GSYH: Hizmetler	-0.319*** (0.0697)	-0.294*** (0.0646)	-0.228** (0.0899)
GSYH: Sanayi	-0.131*** (0.0357)	-0.121*** (0.0324)	-0.0909* (0.0474)
GSYH: Tarım	-0.0555*** (0.0184)	-0.0555*** (0.0174)	-0.0743*** (0.0237)
Sabit Terim	-0.00100 (0.00675)	0.00247 (0.00585)	0.00382 (0.00822)
Gözlem Sayısı	156	156	104
R-kare	0.153		
Bölge sayısı	26	26	26

Standard hatalar parantez içinde verilmiştir

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Tablo 5. Eğitim ile Gini Katsayısı Arasındaki Tahmin Sonuçları

Değişken Adı	Model (1) Sabit	Model (2) Rassal	Model (3) GMM
L. Gini katsayısı			-0.0619 (0.0999)
Kişi Başı milli Gelir	0.0257 (0.0376)	0.0282 (0.0342)	0.0599 (0.0432)
İlkokul mezunu	-0.0323 (0.0501)	-0.0491 (0.0477)	-0.0216 (0.0520)
Lise veya dengi mezunu	-0.00203 (0.00404)	-0.00143 (0.00372)	-0.00337 (0.00460)
Yüksekokul veya fakülte mezunu	0.0278 (0.0170)	0.0134 (0.0107)	0.0879*** (0.0337)
Yüksek lisans mezunu	-0.242 (0.220)	-0.0184 (0.125)	-1.176** (0.509)
Doktora mezunu	-0.0487* (0.0276)	-0.0318 (0.0250)	-0.0913*** (0.0337)
Sabit Terim	-0.00684 (0.00911)	-0.0109 (0.00819)	-0.00327 (0.0109)
Gözlem Sayısı	156	156	104
R-kare	0.119		
Bölge sayısı	26	26	26

Standard hatalar parantez içinde verilmiştir

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

SONUÇ

Bir ülkenin gelişmişlik ve refah seviyesi, milli gelirin ne kadar eşit dağıldığıyla ilgilidir. Gelir dağılımı huzur, sosyal adalet, toplumsal refah ile birlikte bütün bir kavramdır. Bireyler veya halk arasındaki oluşan gelirdeki eşitsizliğin artış göstermesi, sosyal düzensizliğe, toplumsal huzursuzluğa ve ekonomide oluşabilecek istikrarın dengesizliğine sebep olmaktadır. Böyle bir durum söz konusu olduğu zaman ekonomik açıdan daralma bununla birlikte ekonominin büyümesine engel teşkil edecektir.

Ülkemizde bölgeler arasında birçok sebepten dolayı gelir dağılımı eşitsizliği gözlemlenmektedir. Bu eşitsizliğin başlıca nedenleri arasında bölgelerin coğrafi konumu, işsizlik oranları, enflasyon oranları, nüfusu, kişi başı milli geliri, eğitim imkanları gibi birçok gibi faktör gelmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de bölgesel gelir dağılımını 2014-2021 dönemine ait Gini katsayıları kullanılarak incelenmiş ve bölgesel gelir dağılımını etkileyen faktörler analiz edilmiştir. Çalışmada İBBS II bölgelerini kapsayan 26 bölge ele alınmış, gelir dağılımını

etkileyen faktörler statik ve dinamik panel veri tahmin yöntemleri ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre enflasyon ve yoksulluk oranları bölgesel gini katsayısını artırıcı yönde etkilerken kişi başı milli gelir, iktisadi faaliyet kollarına göre bölgesel milli gelirlerin (hizmetler, tarım ve sanayi) ve turist sayısının negatif etkiye yani gini katsayısını düşürmesi yönünde etkili olduğu görülmüştür. Hizmetler sektörünün etkisi göz önünde bulundurulması gereken önemli bir faktördür. Türkiye’de gini katsayısının düşürülmesi, yani gelir dağılımında eşitliğin sağlanabilmesi adına yapılacak olan politikaların bölgesel faktörlerin göz önüne alınarak yapılması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Arellano, M. ve Bond, S. (1991). Some tests specification for panel data: monte carlo evidence and an application to employment equations. *The Review of Economic Studies*, 58(2), 277-297.
- Bilen, M., & Yumuşak, İ. (2004). Gelir Dağılımı- Beşeri Sermaye İlişkisi ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. *K. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi* (1), 77-96.
- Dumlu, U. ve Aydın, Ö. (2008). Ekonometrik Modellerle Türkiye İçin 2006 Yılı Gini Katsayısı Tahmini. *Ege Akademik Bakış*, 8(1), 373-393.
- Gönencan, Z., & Özhan, G. (2001). Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Hazman, G. G. (2011). Türkiye’de Gelir Dağılımında Adalet ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Arasındaki Nedensellik İlişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10.
- Işık, N. (2006). Sektörel Gelir Dağılımının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2006 (2), 119-127 .
- Karataş, M. (2019). Gelir Dağılımının Teorik Yapısı. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 8 (21) , 52-79 .
- Kılıç, N. Ö. (2020). Kamu yatırımlarının gelir dağılımı üzerine etkisi: düzey 1 bölgeleri için panel veri analizi. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 34-48.
- SEGE, (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı). (2019). İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE-2017) (S. Acar, L. B. Kazancı, M. C. Meydan, & M. Işık, Eds.). Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını Sayı: 3.
- Sürücü, Z. (2007, Ocak 30). Türkiye’de Gelir Dağılımı Bozukluğunu Önleye Yönelik Kamu Politikaları. İzmir.
- Ulusoy, A., Karakurt, B., & Akbulut, E. (2015). Eğitim Harcamalarının Gelir Dağılımına Etkisi: Türkiye’de Yükseköğretimin Gelir Eşitsizliğini Giderici İşlevi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-10.
- Uysal, Y. (2007). Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler Perspektifinde Türkiye’de Gelir Dağılımının Düzenlenmesine Yönelik Öneriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28.
- Zaim, S. (1974). Türkiye’de Ücret ve Gelirler Siyaseti. Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonları Yayını.